

UCHWAŁA

Dnia 12 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa L. N.

przeciwko Z. G.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
z powództwa L. N.

przeciwko H. M. i A. M.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
z powództwa L. N.

przeciwko E. S.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
z powództwa L. N.

przeciwko M. L.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
przy udziale prokuratora B. S. delegowanego

do Prokuratury Krajowej,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 12 grudnia 2019 r.,

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 15 maja 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

"1. Czy wygaśnięcie roszczenia w rozumieniu art. 9 ust. 2 c) ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 roku - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 1997 roku, Nr 121, poz. 770 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 roku, poz. 1924) oznacza wygaśnięcie roszczeń również w stosunku do dłużników rzeczowych?

a w przypadku negatywnej odpowiedzi na powyższe pytanie:

2. Czy wniesienie powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w trybie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece

wpływa na bieg dziesięcioletniego terminu wygaśnięcia hipoteki wykreślonej bez ważnej podstawy prawnej, wynikającego z art. 95 ustawy o księgach wieczystych i hipotece?"

podjął uchwałę:

I. Wygaśnięcie roszczeń wierzycieli na podstawie art. 9 ust. 2c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. Nr 121, poz. 770 ze zm.), pociąga za sobą wygaśnięcie hipotek zabezpieczających ich wierzytelności,

II. odmawia podjęcia uchwały w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Ś. oddalił powództwo L. N. przeciwko Z. G., E. S., M. L. oraz H. M. i A. M., o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym przez ujawnienie, w księgach wieczystych nieruchomości lokalowych, hipoteki łącznej przysługującej powodowi.

Sąd ustalił, że powodowi przysługiwała hipoteka przymusowa na udziale w prawie własności nieruchomości należącym do dłużnika powoda Spółdzielni Mieszkaniowej „R.” w M. Hipoteka ta została wykreślona, po czym postanowienie w przedmiocie jej wykreślenia zostało uchylone. Wskutek wykreślenia tej hipoteki została wykreślona również hipoteka łączna obciążająca nieruchomości lokalowe.

Decyzją z dnia 31 sierpnia 2016 r. Starosta K. stwierdził nabycie z dniem 1 stycznia 2016 r. przez Skarb Państwa, nieodpłatnie, z mocy prawa, mienia pozostałego po wykreślonym z rejestru podmiocie - Spółdzielni Mieszkaniowej „R.” w M., na podstawie art. 9 ust. 2b i 2i ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. „Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym” (Dz. U. z 1997 r., Nr 121, poz. 770 ze zm., dalej: „p.w. u. k.r.s.”).

Postanowieniem z dnia 8 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił wniosek powoda o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko Skarbowi Państwa - Staroście K., nakazowi zapłaty wydanemu przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „R.” w M.

Sąd Rejonowy w Ś. uznał, że zarówno upływ dziesięcioletniego terminu z art. 95 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. „o księgach wieczystych i hipotece” (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2204, dalej: „u.k.w.h.”), jak też okoliczność, że wierzytelność powoda wygasła i nie może być już przez niego egzekwowana uzasadnia oddalenie powództwa.

Rozpoznając apelację powoda od powyższego wyroku, Sąd Okręgowy w S. powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz, występując z przedstawionymi na wstępie zagadnieniami prawnymi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Punktem wyjścia do rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego musi być przypomnienie, że hipoteka jest ograniczonym prawem rzeczowym na nieruchomości, związanym z oznaczoną wierzytelnością i służącym do jej zabezpieczenia (art. 65 ust. 1 u.k.w.h.). Jest prawem akcesoryjnym, tzn. może istnieć tylko o tyle, o ile istnieje wierzytelność. Zabezpieczenie musi dotyczyć wierzytelności oznaczonej sumą pieniężną, przysługującej wobec określonego dłużnika osobistego. Wygaśnięcie jej pociąga za sobą, o ile ustawa nie stanowi inaczej, wygaśnięcie hipoteki (art. 94 u.k.w.h.).

Na gruncie przepisów prawa cywilnego należy rozróżnić sytuację, gdy wierzytelność wygasa na skutek zaspokojenia interesu wierzyciela, oraz sytuację, w których dochodzi do wygaśnięcia wierzytelności, mimo braku zaspokojenia interesu wierzyciela. W orzecznictwie wskazuje się, że jedną z przyczyn wygaśnięcia zobowiązania może być utrata bytu prawnego przez dłużnika, jednak tylko wtedy, gdy brak jest następcy prawnego, który przejął odpowiedzialność za jego długi. Jak przyjmuje się w bowiem w literaturze i orzecznictwie, utrata bytu prawnego przez dłużnika na ogół nie powoduje wygaśnięcia wierzytelności obciążającej tego dłużnika osobiście i rzeczowo, gdyż z reguły jest następstwo prawne i następca prawny przejmuje całość lub część praw i obowiązków dłużnika (porównaj między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r. II CSK 240/07, nie publ., z dnia 7 października 2008 r. III CSK 112/08, nie publ., z dnia 10 lutego 2012 r. II CSK 325/11 nie publ. z dnia 6 lipca 2012 r. V CSK 394/11, nie publ. z dnia 12 grudnia 2013 r. V CSK 51/13, nie publ.).

Rozważenia zatem wymaga kwestia losów majątku podmiotów uznanych za wykreślone z rejestru z dniem 1 stycznia 2016 r., na podstawie art. 9a p.w. u. k.r.s. Przepis art. 9 p.w. u. k.r.s. przewiduje, że z dniem 1 stycznia 2016 r. Skarb Państwa nabywa nieodpłatnie z mocy prawa mienie podmiotów, o których mowa w ust. 2a. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność z nabytego mienia za zobowiązania podmiotów, które nie złożyły wniosku o wpis do rejestru (art. 9 ust. 2b zd. 1). Roszczenia wierzycieli wykreślonych w tym trybie podmiotów wygasają, jeżeli nie będą dochodzone przeciwko Skarbowi Państwa w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa. Jeżeli przed nabyciem mienia przez Skarb Państwa wierzyciel uzyskał tytuł egzekucyjny przeciwko wykreślonemu podmiotowi, roszczenie stwierdzone w tym tytule wygasa, w przypadku gdy wierzyciel nie złoży wniosku o wszczęcie egzekucji w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa (art. 9 ust. 2c.).

Wygąśnięcie roszczeń wierzycieli na podstawie art. 9 ust. 2c p.w. u. k.r.s. skutkuje, wobec braku następstwa prawnego, wygaśnięcie hipotek, gdyż, jak wskazano, hipoteka wygasa wraz z wygaśnięciem wierzytelności którą zabezpiecza (art. 94 u.k.w.h.).

Przyjęte stanowisko wyłącza zasadność udzielenia odpowiedzi na drugie z zagadnień prawnych przedstawionych przez Sąd Okręgowy.

W konsekwencji Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.